

'CRACK': DE DERDE ADEM VAN DE KLASSIEKE CAMBODJAANSE DANS

De dans die zelfs de Rode Khmer overleefde

Kunst die slechts bestaat in het hier en nu is kwetsbaar. Zo vernielde de Rode Khmer bijna de duizend jaar oude danstraditie in Cambodja. De choreograaf Arco Renz blaast ze 33 jaar later nieuw leven in.

'Crack', een verhaal van uit de schulp komen en breken met het verleden. © Singapore Arts Festival

SARAH VANKERSCHAEVER

De impact van een regime meet je aan zijn doden. In de drie jaar, acht maanden en twintig dagen dat de Rode Khmer in Cambodja aan de macht was, stierven meer dan een miljoen inwoners. Koelbloedig geëxecuteerd als 'vijanden van de staat' of omgekomen door hongers, ziekte of dwangarbeid. Wanneer het Vietnamese leger op 7 januari 1979 Cambodja binnenvalt en Pol Pot verdrijft, de leider van de Rode Khmer, is Cambodja verzwakt. Intellectueel is het land onthoofd: slechts tien procent van de kunstenaars overleeft het maoïstische bewind. Onder hen slechts zeven meesters in de klassieke dans en een tiental dansers. Een danstraditie van meer dan duizend jaar oud staat op het punt te verdwijnen.

Unesco

Vandaag, 33 jaar later, staat de klassieke dans in Cambodja opnieuw sterk genoeg om de confrontatie met hedendaagse dans aan te gaan. De Duitse, in België gevestigde choreograaf Arco Renz werkte twee jaar lang met lokale dansers aan de choreografie *Crack*. 'Geen drugs', verzekert hij, 'wel een verhaal van uit de schulp komen en breken met het verleden.'

De dramaturge van *Crack*, Isabelle Finet, maakte voor het tijdschrift voor

podiumkunsten *Etcetera* een verslag van haar ervaringen in Cambodja en een reconstructie van de heropstanding van de danstraditie.

Zo vertelt de danseres Chey Chanke-thya hoe de dansers elkaar na de oorlog terugvonden via de nationale radio en hoe die met de hulp van de toenmalige regering een nieuwe dansschool oprichtten. 'Zelfs van Unesco kwam er hulp. We wilden zoveel mogelijk dansmateriaal verzamelen voor het definitief verloren zou gaan.'

Voor het werk van de Amerikaan Fred Frumberg was cruciaal: 'Toen ik eind de jaren negentig aankwam in Cambodja, was ik zo verschrikkelijk naïef. Ik had er geen idee van hoe beschadigd dit land was. Ik dacht dat ze gewoon een stagemanager nodig hadden. Maar er was niets, werkelijk niets.'

Met internationale steun en met veel geduld werd de eeuwenoude danstraditie opnieuw opgebouwd. Vandaag staat ze sterk genoeg om de confrontatie met hedendaagse dans aan te kunnen.

'Het laatste wat zo'n land nodig heeft, is een artistieke missionaris die hen toont hoe het moet', zegt Arco Renz. 'Ik

wilde vooral hén begrijpen, om uiteindelijk samen tot een voorstelling te komen.'

Van Rode Khmer tot hiphop

In *Crack* combineert Arco Renz klassieke, Cambodjaanse dans met moderne hiphop. Vloeken in de kerk? Niet echt. De gruwel uit het verleden heeft in Cambodja plaatsgemaakt voor een ambitieuze generatie die - ondanks de vloek van gebrekkig onderwijs, armoede en corruptie - de idealen van de 21ste eeuw opzoekt: vooruitgang, dynamiek en expressie. In Phnom Penh is bijvoorbeeld een gemeenschapscentrum waar Cambodjaanse jongeren in contact komen met breakdance, hiphop en hedendaagse kunst. Twee rappers uit Phnom Penh werkten mee aan de muziek voor *Crack*.

'Toch was het voor de zes klassiek geschoolde dansers wennen aan de hedendaagse dans', zegt Arco Renz. 'Niet iedereen uit de groep heeft evenveel gereisd en zij die binnen de Cambodjaanse traditie zijn opgegroeid, hadden moeite met mijn drang om te blijven veranderen. Toen we aan de choreografie van *Crack* werkten, vroeg ik hen

voortdurend om de beweging die ze gevonden hadden, te wijzigen. Ik wilde hen laten kennismaken met het principe dat iets altijd anders kan. In dat opzicht verschilt onze typisch westerse improvisatie van hun danstraditie: een beweging binnen de Cambodjaanse dans doe je opnieuw en opnieuw tot je ze perfect kunt, precies zoals het hoort. Binnen de hedendaagse dans improviseer je en is een voorstelling in het beste geval nooit dezelfde. Niets is definitief.'

Het resultaat is dan ook een combinatie van de hedendaagse danstaal van Arco Renz en de klassieke Cambodjaanse traditie. Draait het bij de Cambodjaanse dans om de as van de danser, om krommingen en spiralen, dan draait het in het Westen om lijnen. Renz vond een evenwicht in de spanningsboog tussen vrijheid en controle, aantrekken en afstoten. 'Uiteindelijk draait elke dans rond wat je kunt vertellen als er geen woorden waren geweest.'

'Crack' door Arco Renz/Kobalt Works, vanavond in Bozar, Brussel. Daarna op 27/3 in CC Brugge, op 28/3 in CC Kortrijk en op 29/3 in Stuk, Leuven.

ONLINE
www.kobaltworks.be

'Het laatste wat zo'n land nodig heeft, is een artistieke missionaris die hen toont hoe het moet'